

ХҮДӨӨГЭЙ БАРИЛГА ТҮРГЭДХЭХЭ

Республикын барилгашал Агууехэ Октябрийн алдарт ойн гүйцэтгэж энэ жэлд урда хэсхэе, харуусалгатайшье зорилго тавихтай. Тэднэр ойн хүндлэлэй социалист мурьсөөндэ оролсохо, барилга-хабаралгын хүдэлмэри тээ байгша онойгоо түсбэ декабрийн 25 болотор дүүргэхэ, ширмэленна, культурно-ажалгудалай хэдэн шухала барилга, 100 мянган дүрбэлжэн метр гэр, байрн талмай бариха, ашаглалгада тушаахаар хараалаа юм. Шэнэ-Бараанэй механическа заводой шэнэ цех, Сотниково тосхондо баригдажа байгаа шубуунай фабрика, Бурадай химийн түрүүшын предприяти болохо Селенгинск целлюлозно-картонной комбинатай гол корпус, хэдэн цех, арал зоний ажагуудалай эрилтэ хангахэ хэдэн комбинат, шэнэ йргуулинуудые бариха дүүргэхэ уялга барилгашадтай абган байна. Энэ жэлд ашаглалгада тушаахаа шэнэ барилгинуудай тоо саашаньшье үргэлжлүүдэ болохо.

Тиммэнэ Совет засагай 50 жэлэй ойн гүйцэтгэж жэлдэ барилгашадтай хэхэ ажалын горитой эгэ болон. Барилга-хабаралгын ажалтай түсбэ, абган социалист уялга бодото дээрнэ бөөдүүлэйн тула хүсэ шадлаа бүрин элсүүлэхэ, эдэхэй үүсхэл гаргахэ, мунгэ зөөри ашагтайгаар, гамтайгаар гаргаллаха эрилтэ тавихаагайшье мэдэжэ.

Мунгэ табан жэлэй хоёрдох жэлэй түрүүшын хахад дүүрбэ. Эзэнэй үрэ дунгын юу харуулал? Барилгашадтай абган социалист уялга хэр зэргээр дүүргэхэ гээшэ? Барилга-хабаралгын олохон органицинууд жэлэй түрүүшын хараана амжалтайгаар ажаллажа байна. «Бурят деловой» трестын хүдэлмэришд республикындаа бухы барилгашадтай хамта абган социалист уялга бодото бөөдүүлхын тула нилээд ехэ хүсэлэл оролдогдог, гаргалжашье байна. Хүдөө жигатуудай барилга эрхилгээр энэ трестын коллектив хахад жэлэй үршала хэдэн шэнэ барилга ашаглалгада тушаагаа, үшөө олон барилга бодхожо байна.

Хори тосхондо хэдэн жэлэй саада тээ баригдажа эхилхэн болонийн комплекс хаяхан ашаглалгада үгтөө. Хэдэн байшингаа бүридхөн болонийн нэгэ городок түрүүшынхэ республика доторнай эндэ баригдаа. Гарагын хахад жэл соо республикын колхоз, совхоз бүхэндэ ямар нэгэ шэнэ барилга бодхоогдохо, ашаглалгада үгтээн байн. Гэр байра олоор баригдаа. Трестын барилгашад түрүүшын хахад жэлэй туршда түсбэй ёһоор 7 мянга 41 дүрбэлжэн метр талмай барихын орондо 9 мянга гаран дүрбэлжэн метр талмай ашаглалгада үгтөө. Мун малай байха хэдэн байра, үйлдэрийн олон барилга бодхоогдожо байна.

Жэлэй эхинтээ хойшо ехэ ажалтай хэдэбэшье, барилгашадтай бүтээхэ ажал үшөө ехэ, зорилгонь буршье харуусалгатай юм. «Бурятцелинстрой» трестын хүдэлмэришд барилга-хабаралгын ажал хэхэ хахад жэлэйгээ түсбэе бухы дээрнэ дүүргэжэ шадагуй.

Иймэ ушар юунтээ тохёолдооб гэхэдэ, трестын зарим организа-

цинуула ажалтай эмхидхэл тула, түсбөөе дүүргэхэ талаар ёһотой тэмсэл дэлгэрүүлгэдэгуй, шанга эрилтэ табигдагуй байгаа. Барилгын шанар зарим ушарта муу байнаар. Арал зоний ажагуудалай эрилтэ хангахэ предприятинуудай барилга унжагайруулагдана.

Трестын коллектив табан жэлэй хоёрдох жэлэй туршдаа республикындаа совхозуудта дүрбэн миллион, колхозуудта—700 мянган түхэригэй барилга-хабаралгын ажал хэхэ түсбэйтэй. Нуралсалай жэлэй эхлгээр хэдэн пургуули, үхэйбүүдэй саад, ясли, малай олон байра колхоз, совхозуудта бариха, трестын барилгашадтай ажагуу хэдэн гэр, республикын агрохимическэ лаборатори, хүдөөгэй олон кино-театр гэхэ матые бариха уялгатай. Түсбэй ёһоор жэл соо 15 мянган дүрбэлжэн метр гэр байрн талмай ашаглалгада тушаан орондо 18 мянган дүрбэлжэн метртэ хүргэхэ гэжэ тэднэр хараалхан юм.

Шэнэ барилгануудые саг болээр соонь, мун болзорхоонь урид бариха дүүргэхын тула бии байрн арга боломжоо хүсэдөөр хэрэгжээ, ажалтай эмхидхэл хайжаруула хухала. Жэлэй түрүүшын хараануудай үрэ дунгөө хэрэгтэй тоошолол хэлгэжэ, бии байрн дутагдалнуудые усадхаха хэмжээн мүнөө абтажа байна. Барилга эрхилхээ эгээл таатай эхид зунай сэгье зүбөөр, ашз тунгатайгаар хэрэгжээ, барилга үргэн далайгайгаар эрхилжэ байрн коллективүүд хайр үрэ дун туйлана. Улаан-Удын, Хоронхойн, Хорин нүүдэл оньхожоруулагдалама колхознууд, Хурмахаанай барилга-хабаралгын управления хахад жэлэй түсбэе амжалтатгаар түгэхөө. Эндэхэ барилгашад хэрэгтэй болохо материал, бетон хөлсөө эргээнбэ захижа асарна, барилгын материал зөөлгө 1,5 халаанда эмхидхээ.

Хүдөөгэй барилга талгайгаруй хайнаар эрхилхын, шанарын хайжаруулахын, техника хэрэгжэхын тула эмхидхэлхэн нүүдэл оньхожоруулагдалама колхознууд ажаллаа хайр үрэ дун туйлана. Тэднэр нэгэ газарнаа ондоо гэшлэ зөөжэ, барилга болоно. Трестын өөрын индустриальна бааз байгуулаха талаар горитой ажал хэгдэнэ. Галуута-Нуурай үйлдэрийн комбинат барилгын шухала материалнуудые бэлдэхгэ болдо. Индустриальна баазанууд Хурмахаанда, Эздээ, Хоридо баригдажа байна.

Тидмэ дээрнээ алдарт ойн гүйцэтгэж энэ жэлд хүдөөлэ баригдаха шэнэ гэр байра, ажагуудалай, культурна барилга, малай байра хараалагдан саг болзор

соонь бариха дүүргэхэ арга боломжо яһала бии. Колхозуудта гэл түлээ барилга эрхилхэ «Бурятмежколхозстрой» гэнэн нэгэдэл байгуулагдаа. «Бурятцелинстрой» трестын органицинууд халаа «Буржелеобетон» нэгэдэл предприяти, Тагауровска барилгын комбинат болон Улаан-Удын хирпинсын заводоо барилгын шухала материалнуудые түрүүшын эелжээндэ, хэрэгтэй зэргээрн абалаг болоо. Трестын коллектив июнь соо амжалтатгай хайнаар ажаллахан байна. Тэднэр нэгэ хара соо нэгэ миллион 138 мянган түхэригэй барилга-хабаралгын ажал дүүргээ. Трестын эмхидхэлхэн сагнаа хойшо нимэ хайр үрэ дун урлань туйлагдагуй юм. Алдарт ойн хүндлэлэй социалист мурьсөөе барилгашадтай дунда үргэнөөр элгэрүүлхэнэй, тэднэй хүсэлэл оролдогдо гарган ажаллаханай ашаар амжалта туйлагдаа.

Зорилто юуб гэхэдэ, энэ амжалтаа арьбадхаха, бии байрн арга боломжоо хүсэдөөр хэрэгжээ, барилгын талмайнууд дээрэхэ ажал хэрэг зүбөөр эмхидхэхэ хэрэгтэй. Барилгашадтай ажалтай түлөөнэ гуримшуула, шэнэ түрүү арга хэрэгжээ гэшлэ тон шухала удха шанартай.

Хүдөөгэй зарим барилгашадтай ажал аккордно-премиальна гуримаар түлэгдэнэ. Барилгые болээрхоонь урид ашаглалгада хайрн шанартайгаар тушаанан барилгашад шанда хуртатгэ юм. Энэ аргатайгаар хэрэгжээ Улаан-Удын, Эдын нүүдэл оньхожоруулагдалама колхознууд, Мухар-Шабэри, Хурмахаанай барилга-хабаралгын управлениүүд түсбөө, абган социалист уялга бодото дээрнэ бөөдүүлэ, мунгэ зөөри алмана. Эдэ органицинуудай коллективүүд жэлэй 2-охой кварталые амжалта туйла түгэхөө, барилгашадтай бүхэсоюзна социалист мурьсөөндэ хайр үрэ дун харуулажа ялана. Харин нимэ гурим хаа хаангай үргэнөөр хэрэгжээгүйд. Трестын бухы хүдэлмэришдэй 60 шахуу процентн лэ түлбэрин аккордно-премиальна гурима оруулагдан-

«Энэ зун барилга эрхилхэ эгээл шидхэхэ, түгэхэхэ үе саг болоно. Алдарт ойн гүйцэтгэж үдэр дүтэлөө. Улань зунай, намарай эхн сэгье аша тунгатайгаар хэрэгжээ, абган социалист уялга бөөдүүлхэ хэрэгтэ хүсэ шадлаа элсүүлхэ зорюула, анхарал оролдогдо гарган ажаллаха зорилго барилгашадтай урда табигдаа. Хүдөөгэй барилгануудые түргэнөөр, болзор соо, хайрн шанартайгаар, хамта сэнгэйгээр бариха гэшлэ барилгашадтай нэрэ хүднэн хэрэг мун.

БУРЯДАД ҮНЭН

КПСС-эй Бурадай обкомой, Бурадай АССР-эй Верховно Советэй, Министрүүдэй Советэй орган

№ 165 (11459)

1967 оной июлин 15, суббото

Сэн 2 мүнгэн

Ахын аймагай «Коммунизм» колхозтой түрүү ажилшан Валентина УБУШЕВА.

П. ЖУЖАЕВАЙ фото.

Хонин бүриөө 4,5 килограмм нооһон

Башүүрэй аймагай «Победа» колхоздо оребургынхилдай аргаар хонидо хайшална. Бага Хүни тосхондой пункт тээрэ 10 хайшад ажаллана. Тэднэр үдэр бүри нэгэ отара—500 толгой хони хайшална. Шударгы бэрхэшуу С. П. Кавинин үдэрэй 50, А. Ч. Некипелов, А. Н. Некипелова, Д. Р. Смолин—45 тонной нооһо шанар хайтайгаар абана. М. Г. Смолиной даага 500 толгой хонин бүриөө 4 кг 590 грамм нарын нооһон хайшалаа. Д. Е. Сидоровэй, Н. И. Кауровой отарын хонид тул тухтаа мун лэ 4,5 кг нооһо үгөө.

Ингэжэ «Победа» колхозой хонид ойн баярай жэлдэ элбэгээр нооһо бааха уялгаа үгүүлэн дүүргэжэ байна.

Д. ОЧИРОВ.

Ойн баярай социалист уялануудай дүүргэлтэ

АЙМАГУУДАЙ ХООРОНДОХИ МУРЫСӨӨН

1967 оной июлин 1-нэй дүнгөөр

Мухар-Шабэри аймаг			Башүүрэй аймаг		
жэлэй соц. уялга	дүүргэжэ-гэжэ-нэнинь	процент-тээр	жэлэй соц. уялга	дүүргэжэ-гэжэ-нэнинь	процент-тээр
4980	1387	27.9	3600	941	26.1
9700	5286	55.5	7600	3741	49.2
3480	2890	83.0	2500	2104	84.1
5910	1517	25.6	2880	713	24.7
үрэндэ худалдаха продукция (тонно):					
Малай ашаг шэмэ:			Унган буринөө хаагдахан		
1500	869	57.9	1600	847	53.0
Хонин бүриөө абган нооһон (кг):			Хонин бүриөө абган нооһон (кг):		
3.3	0.7	21.2	3.0	0.9	30.0
100 эхэ малгаа түлжүүлгэдэнийннь			100 эхэ малгаа түлжүүлгэдэнийннь		
100	56	56	85	59	70.6
90	53	58.8	85	44	51.7
90	77	85.5	14	5	35.7
14	5	35.7	72311	69977	98.0
85844	80925	94.0	Таряалан, сабшалан дээрэ наг шөхө зөөлгө (тонно)		
167000	121000	72.4	140000	105700	75.5

Ойн баярай 1967 оной түрүүшын хахад үгэрбэ. Энэ үедэ хоорондоо мурьсэдэ аймагууд хэр хүдэлжэ гараб. Совет засагай 50 жэлэй ойн хүндлэлдэ абган социалист уяланууд хэр дүүргэжэ байнаб гэнэн асуудалнууд мунгэ хүн бүхэнэй досоо түрэнэ.

Эндэ толилоодоһон мэдээсэлдэ манай республикын хоёр томо аймагай — Мухар-Шабэри, Башүүрэй аймагуудай мурьсөөндэ хахад жэлэй дун харуулагдаа. Эдэ дунгуйше шанжээдэ үзэхэд, мал ажалай продукцияудые гурэндэ худалдаха, тул түрээсэе томо болгохо, малай ашаг шэмэ дээршэ түлхэхэ талаар Мухар-Шабэри аймагай ажахиууд түрүүлжэ абана. Зүүгөөр башүүрэйндэ хурьга аблага, түлжүүлгээр нелондойнхондо 4 процентээр доошоо орожо, социалист уялга дүүргэжэ хонин нооһон олон хурьга томо болгохо шада. Мунгэ хурьга абалтай дүүргэдэ байхад эдэ

хоёр аймагай ажахиууд энэ талаар үгэдөө хурөөгүйд байшоо. Мухар-Шабэри аймагай ажахиууд тахажай үндэгэ олоор абаха уялга абган аад, тэрэндэ хурьхэ гэнэ биратай оролдогуй. Эндэ дээрнээ болгохо, мурьсэгшэ аймагтаа гээгдэнэ байха юм.

Башүүрэй аймагай ажахиууд үнгарын хахад жэлэй туршдаа нүүгдүүлөө олон мал үхэл гаргада оруулаа. Малай гаргалгаа июнь нарадашье үргэлжлөө. Башүүрэй совхоздо нелондойн июнь нарада 19 үхэр гаралаа наа, энэ жэл 30-да хүрөө. Тэндэхэ Калининэй нэрэмжэтэ колхоздо үнгарын нарада нелондойн энэ үеынхнөө хоёр дахин олон үхэр гаргада ороо. Мухар-Шабэри аймагай үнгарын нара соо «Знамя Ленина» колхоздо, Суулин совхоздо нелондойнхондо олон үхэр, хонин үхэнэн байха юм.

Хэрбөө өдэ аймагуудай ажахиуудай хүтэлбэрилгэнэ, мурьсэ

жэлтэд мал үхэл гарза тогтоох талаар бодото хэмжээ абаагүй наа, ойн баярайнгаа уялгы бөөдүүлхэн бэрхэтэй болохо байна шуу.

Газар таряалангай талаар мурьсэгшэ аймагуудай ажахиууд хабарайнгаа тарилга эмхэтгэгээр үргэжээ, үндэр бан ургаса абаха нуури тавина шадаа. Тингэбэшье тэднэр таряалан, сабшалан дээрэ наг шөхө гаргахэ социалист уялган дүүргэжэ байшоо. Июлин 10-най мэдээгэмшэлтэй, июлин 10-най мэдээгэмшэлтэй Мухар-Шабэри аймагай ажахиууд энэ жэлэйгээр тарилгын түсбэе 100,5 процент, Башүүрэй аймагай—99,8 процент дүүргэдэ байнаха.

Эдэ үдэрнүүдтэ мурьсэгшэ аймагуудай ажахиуудай хүтэлбэрилгэнэд ойн баярай хүндлэлдэ абган уялануудайнгаа дүүргэлтэ хоорондоо ябаха шалгалсаха, бии байгаа дутагдалнууд усадхаха, түрүү дүй дүршлөө халан абалсаха бээ. Уялга абал наа—дүүргэхэ хэрэгтэй.

Социалист мурьсөө үүсхэгшэд хөөрнэ

ХЭЛЭН ҮГЭДӨӨ ХҮРЭХЭБДИ

Агууехэ Октябрийн социалист революци хүн түрэлтэй түүхэлдэ онсо нуури эзлэнэ. Тэрэнэй 50 жэлэй ойн тэмдэглэхэр бэлдэжэ байнабди. Манай эршэтэ ажалай амжалта агууехэ хайрлэхэ бариха эгээл эрхим бэлэг болохо юм.

Гэр барилгын комбинатад коллектив хайндорой утгамада бэлдэхэр үннэй. Алдарт ойн хүндлэлэй социалист мурьсөө үргэн уялга дүүргэхэ. Тиммэнэ хүдэлмэришд абган уялгадаа харуусалгатайгаар хандаха, арга боломжоо эдирүүлэн хэрэгжээ хухала. Хүдэлмэришд харуусалгаа, уялгаа мээрнэ, хэлэнэн үгэдөө эзэн байхаар оролоно.

Нүхэр Фаломеевэй хүтэлбэрилдэг ХХП партсээдын нэрэмжэтэ комплексно бригада халаанайнгаа даабари 150—160 процент дүүргэдэг. Ойн гүйсэхэ энэ жэлдэ ажалай бүтээсэ 10 процентээр дээршүүлхэ уялга абгантай. Гэр байра хабаргалгад хэлэнэн үгэдөө хурьхөөр ажаллана. Хэрбөө бүри нашаг тэднэр 60 байрагтай дүрбэн даххар гэр хара соо хабаргалгад байгаа наа, мунгэ гэрэй 6—7 даххары хабаргалгад. Тэднэр ямар аргаар нимэ ехэ бүтээсэ туйланэ? Мэргэжэл шадалаа улам дээршүүлхэнэй ашаар гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Бригадын гүшүүд хэдэ хэдэн мэргэжэл шудаланхай, Барилгын талмайнуудтай ажал гуримшуулаха,

дүгээрөө ханаагаа амарнагуй. Партия ЦК-гай Тезисүүд маанье шэнэ амжалтаа зоригшуула. Ойн хүндлэлэй социалист уялга гала нэртэй гүрэтэйгөөр дүүргэхэ уялга.

Комбинатай бригада, цехүүдэй коллективүүд энэ эрилтэ хайнаар ойлоно. Ажалла зүбөөр, хайнаар эмхидхэбэл, эдэхэй үүсхэл, анхарал оролдогдо гаргалба, абган уялга дүүргэхэ. Тиммэнэ хүдэлмэришд абган уялгадаа харуусалгатайгаар хандаха, арга боломжоо эдирүүлэн хэрэгжээ хухала. Хүдэлмэришд харуусалгаа, уялгаа мээрнэ, хэлэнэн үгэдөө эзэн байхаар оролоно.

Нүхэр Фаломеевэй хүтэлбэрилдэг ХХП партсээдын нэрэмжэтэ комплексно бригада халаанайнгаа даабари 150—160 процент дүүргэдэг. Ойн гүйсэхэ энэ жэлдэ ажалай бүтээсэ 10 процентээр дээршүүлхэ уялга абгантай. Гэр байра хабаргалгад хэлэнэн үгэдөө хурьхөөр ажаллана. Хэрбөө бүри нашаг тэднэр 60 байрагтай дүрбэн даххар гэр хара соо хабаргалгад байгаа наа, мунгэ гэрэй 6—7 даххары хабаргалгад. Тэднэр ямар аргаар нимэ ехэ бүтээсэ туйланэ? Мэргэжэл шадалаа улам дээршүүлхэнэй ашаар гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Бригадын гүшүүд хэдэ хэдэн мэргэжэл шудаланхай, Барилгын талмайнуудтай ажал гуримшуулаха,

зүбөөр эмхидхэхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдаа. Бригадын гүшүүд ажалтай журам наринаар сахина, хүдэлмэрин сэгье зүбөөр хэрэглэнэ. Тэднэр хоорондоо эртэй эетэй, бөө бөөдэ нүхэр ёһотой туһаламжа хуртэлгэ. Нүхэд Чистяков, Бухенон, Баргелеш үеһэдэнгөөр баян дүй дүршлэ нүхэдтөө дамжуулан үгэдэг, туһаламжа хуртэлгэ юм.

Үйлдэбэрингөө түбэтэй асуудалнуудта горитой анхарал хандуулагдаа. Урлань бетоно хэрэгсэл хэдэг цех гээгдэжэ ябадаг хон. Нүхэр Вакушкинай даагдаг шехэй коллектив дутагдалаа усадхаха, ехэ продукция бүтээжэ гэжэ тэмсээ. Урлань нарижуулагшад, инженер, техникууд үйлдэбэрин шухала асуудал шийхэнэн юм. Энэний ашаар ехэ продукция бүтээгдэг, баян зүйлүүд саг соогоо байрн талмайнуудта элбэгдэгдэ болно.

Хүнэн бечон зүйлүүдэй пех урданайхи мэтээр хайнаар ажаллана. Цехэй бүтэээн зүйлүүд складта ходоодо байдаг болоо. Энэ коллектив май соо шэнэ продукция бүтээжэ эхилэ.

Гэрэй досоо талын ажал дүүргэхэд гэр хабаргалгад бригада, продукция бүтээгэ цехүүднээ гээгдэнгүйд. Совет засагай 50 жэлэй нэрэ зэргэдэ хүртэлэн Г. О. Песковой бригада абгалта хонин жэлнэ харуулаха. Манай ком-

бинат нимэ дүрбэн бригадтай. Тэднэй дундаа нүхэр Песковой бригада шалгарлаар. Бурадай АССР-эй Верховно Советэй депутат нүхэр Оголева даабаряа үдэр бүхэндэ 120—130 процент үргэдэг. Тус бригадын ажал оньхожоруулагдана. Хаана урлань нарижуулгын олон дуршлэ нагтаруулагдажэ гэжэ бонирхөө наа, нүхэр Песковой бригадта гэжэ харуусахаар. Тиммэнэ ажаллашье оньхожоруулагдана, барилгашадтай ажал хунгэлэхэ техника хэрэгжээ. Түрүү бригадын гүшүүд ондоо бригадынхны өөһаднэгөө дүй дүршлээ хурганна.

Бухы ажал хэрэгнай хайн, хутагалдаг үгэ гэхээр бөөш. Алдуу эндуушье гарана. Дутагдалаа усадхаха тула ехэ оролдогдо гаргахэ, олон асуудал шийхэхэ хэрэгтэй болоно.

Гэрлэтэ хайхан хайндэр улам дүтэлжэ байна. Таранине салхалэ ханангар, урма зориг, омогорхол баяртайгаар утгачин тула хайнаар ажаллаха хэрэгтэй. Манай коллектив ажаллаага эршье нуларуулангуй, улам шангаар ажаллаха оролоно. Эхэ орондоо ажаллаага эгээл эрхим бэлэг барихаар бэлдэжэ байнабди.

Ф. ГУСЯТИНСКИЙ.
Улаан-Удын гэр барилгын комбинатай начальник.

Новосибирск. СССР-эй Наукуудай академин Сибириин отделеини ядэрна физикын институттай бүлэг эрдэмтэд физикын элементарна чиглэлнуудые шяжэлгээр хэдэн хүдэлмэринь ехэ хайшадта хуртэлэн байна.

Зураг дээрэ (зүүн гарнаа): Иерна физикын институттай директор, академик Г. И. Будкер, лабораторие даагша, физико-математическа эрдэмэй доктор А. Н. Скрипский.

ТАСС-ай фотохронико.

Түсбөөе гадуур 862000 түхэрнэ

Улаан-Удын горпромомын коллентив арад зондо эд бараа худалдаха хахад жэлэйгээ түсбэе 104,7 процент дүүргэб. Тимгэнэ республикын арад зондо түсбөөе гадуур 862 мянган түхэрнэй эд бараа худалдаад байха юм.

74-дхи магазинай коллентив (директорын нүхэр Ремезов) түрүү зэргэдэ абган зангаараа. Энэ коллентив байгша оной I кварталда абган РСФСР-эй Худалдаа наймаанай министрствын дамжуулгын Улаан тугаа бэхээр бариха байна. Тус магастай хахад жэлэйгээ түсбөөе гадуур 862 мянган түхэрнэй эд бараа худалдаад байха юм.

Горпромомтын 1,28, 36-дхи магастууд амжалтатгайгаар ажаллабад. Д. КОЛМАКОВ.

Л. И. Брежнев, А. Н. Косыгин Будапештнээ Москвага бусаба

Коммунист, хүдэлмэришдэй партинуудай хүтэлбэрилгэнэдэй, социалист ороонуудай правительствануудай толгойлогшонорой зүйлөөнэ хабадаган КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой ташуун, СССР-эй Министруудай Советэй Түрүүлгэ А. Н. Косыгин, КПСС-эй ЦК-гай секретарь В. Н. Пономарев июлийн 13-да Будапештнээ Москва бусажа эрбэ.

Визууска аэропорт дээрэ нүхэд Л. И. Брежнев, А. Н. Косыгин, В. Н. Пономарев гагшээдэ нүхэд А. П. Кирилленко, К. Т. Мазуров, Д. С. Поланский, М. А. Сулов, А. Н. Шелепин, Ю. В. Андропов, В. В. Гринин, П. Н. Демичев, Д. Ф. Устинов болон бусад угтанан байна. (ТАСС).

«Агууехэ Октябрийн революциин 50 жэлэй

революциин 50 жэлэй ойдө бэлдэхгээр профессиональна союзуудай хажэ байрн хүдэлмэри тухай, Октябрийн 50 жэлэй ойн хүндлэлдэ ажалтадай баталан абган социалист уялануудай дүүргэлтэ тухай» тогтоолые ВЦСПС-эй XIII пленум баталан абаа.

Агууехэ Октябрийн социалист революциин 50 жэлэй ойдө манай оройной амжалтад эхээр бэлдэнэ, энэ бэлдэлтын үедэ совет хүнүүд политическэ, ажалтай эдэхэй үүсхэл гаргана, экономик, культура хүгжөөхын тулоо, арадай байдал улам хайжаруулахын тулоо, КПСС-эй ХХП съездын шийдэлбэринүүдые бөөдүүлхын тулоо Октябрийн урда тээхи бүтээгэ арадай социалист мурьсөөн дэлгэрнэ гэжэ тогтоол дотор хэлдэгдэнэ. Коммунист партияна тойнон нэгтар жагсаган, коммунизм

СОВЕТ ПРОФСОЮЗУУД АГУУЕХЭ ОКТАБРИИ 50 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

байгуулгын агууехэ үзэл сурталдо үнэн шунгити совет арад улам хүсэ шадалтай боложо, алдарт ойн хайндорые утгалаха бэлдэнэ.

ВЦСПС-эй пленум манай оройной хүдэлмэришд болон алба хаагшадтай нэгэн нитэ нанал бодолые мэдүүлэн, КПСС-эй ЦК-гай июнийн пленумай шийдэлбэринүүдые бүрин хайшааба.

ЗАЛИРШАГУЙ ЗОРИГЖОЛ

УРДАМНАЙ ГИЛБЭЭР...
Хойроороо хүжэ нар-
наар дээрнэгтэн хада уула
түшлэгтэй, урдуураа табиур
шэгий уужам үргэн тала дай-
дтай нутаг юм. Тэрэл хойро-
рой хаданаа буулан тургэн
харьяалаа горхо гараад, хар-
гымнай олон гэрнүүдэй хажуу-
гаар баруунжаа хотирно. Дү-
тын гэрнүүдээр ирагуу найхан
буурад хужам эдэлээд, хүжэ
шубуунай шэнгэн аялгатай
ниилэн, эндхи байгаалие сэн-
гүү найхан болгоно.

Нэгэ набтархан добуунай
хаяа дамжаад, шугам шэнги
сээрээр татагданах далангууд
зурьдана. Тэрэнэй дундуур
шөбхэ нэбшэнжэ, үдхэн шара
сайдал ади болон уван мэл-
мэрон урдана. Удын халуунд
дага эргэ нарынхан урга-
малууд гэрэл тээшэ үндын
шагана.

Эндэ арба гаран хүн ажал-
лана. Бултадаа наһатайшаг
эхэнэрнүүд. Ургамалуудаа на-
рай үхүүдү шөнгөр бөөм-й-
нэ. Шоройн бөмбөгтөр он-
гилно. Бага багаар увална.
Наша намааэн зохиодоор
эрьюлжэ үзөөд, шарлаан
набшатай газарта нэмэлтэ
тэжээл оруулна.

Эндэ худалжэ байшдаг
нэгэнтэй—Дабэа Шойнзуова-
тай уулзабади. Гушаад онхо
хойшо мал ажал дээрэ худал-
жэ абаанаа гэр бүлөөдө дү-
тэлжэ, ороодон болонхой.
Эндэ оройдоо хоёрдохой жөл-
жэ худалжэ байна. Тинбэше орол-
досотой бэрх хүн гэшэмнай
ондоохон байдаг. Ямаршэ
ажадаа тургэнөөр даладаг, дүр-
шэл шадабаритай болодог гэ-
шэ ааб даа. Түрүүшнэгэ жэл-
дэше муу бэшэ ургаса аб-
аа нэн.

Ажалтай эхэ болоод бай-
на даа. Дүрбэн гектарта ка-
пуста, зургаан гектарта үгэрсэ та-
риха дүүргэди. Эдэнэй кой-
нооо харууналха хэрэгтэй.
Тингээгүйдэ кой ургахад даа.
Бише наянба даа. Дүршлэ-
ше бага. Цыренжаб Санжнев-
найнгаа заабарга худалжэ-
ди. Рассада юумнай бэл-
дээд, ургуулаад үгээд. Цы-
ренжабай хаанашэ ажаллаха-
даа байн гэжэ магтуулдаг.
Жөл бүхэндэ эхэ ургаса хур-
жаа абадаг.—гэжэ Дабэа хү-
шон хөөрнэ.

Цыренжаб Санжневна тухай
нимэ магтаалы угуунд хүн
бүхэндэ дуудлаха байба.
Өөрынгөө лударгы ажалар,
өөрынгөө дүршэл шадабаряар
хүн бүхэндэ омогорхол болон-
хой.

Цыренжаб Санжневна тухай
уулзахаа ороодой эдэнэй
рассада ургуулаад теплицэ соо
орободи. Эндэ оройдоо хоёр
хүн ажаллана.

Набтаршаг бээтэй, урихан
шарайтай эхэнэр билгине ут-
таба. Республикнаа худ-
өө ажахын түрүүшүүдэй суглаа
хуралтай президиумдэ нуухы-
еңь, гэзетүүд дээрнээ фото-
зурагын нэгтэнэ бэшэ ха-
рлан хадаа абааар таналха-
бади. Эмнэй Цыренжаб Сан-
жневна Пурбуева гэшэ.

Эмнэй оройн капустын
рассада. «Слава» гэжэ сорт.
Зуун табин рамагайди, газар-
таа буулгажа дүүргэхэ дүтлөө-
ди.

Рассада хайхан гээд ур-

гуулдаг тухайгаа Цыренжаб
Санжневна тухай хөөржэ байх-
еңь шагнаадаа, ажалай ёно-
тойл дээдэ эрдэм шудалхан
хүн гэжэ мэдэхээр. Үгэжүүл-
гын хэмжүүр, хэдыдэ ямар
үгэжүүлгэ оруулдаг тухайгаа
эрдэмтэ агрономууднаа дутуу-
гуй хөөрэхэ байба.

Бага балшар наһангаа хой-
шо хүдөө ажахыда худалжэ,
түгэс мэргэжэлтэй, дүр-
шэл шадабаритай болонхой.
Арбан табатайнаа хойшо ажа-
лай намайра алтан хуудана
иража захалаа. Наһа, бэээр-
оше гүлмэр заахан басаганай
эрээд, анаһанан болохом гэ-
хэлнэ эхшүүл тоогоогүй.

— Энэ заахан басаган юу
хэжэ шадаха даа. Анаһаашэ
дажа шадахагүйл. Ондоо хүн
дутадаа юм гү.— гэжэ та-
риан ажалай бригадир нэгтэ
ганиржа ороо нэн.

— Намайэ заахан гэжэ бу
баһагты. Мори, анаһана хэн-
дэше үгэхгүйб.— гэжэ, Цы-
ренжаб бархирхаа ханажа бай-
ба.

Цыренжабай мори, анаһа-
еңь ондоо хүндэ үгэхэ хөөр-
тэй болохо ха. Тинхэднэ нэгэ
наһатайшаг хүн шамдуухан
гөшхөлөөд эрөөб.

— Цыренжабые би дахуу-
лаад ябуужаа даа. «Мүнгэн мүл-
хэдөө ялайдаг, хүн зобоходоо
хурадаг».

Нингэ хэлээд, тэрэ хүн мо-
ройноо толгой руу хомуу-
даа угалха гээд ядажа байһан
Цыренжабта туһалба.

Нингэжэл түрүүшнээ ар-
бан табатайнаа Цыренжаб ба-
саган анзаһа барика үзөө. Тү-
рүүшээр нилээд ядалдаа. Га-
зархаа халаад гараһан анза-
һаа дажа ядахадаа бархир-
хаарше үе болоо бээ. Теэд
«дурлаһан хүн далай хараха»
гэсэдэг гэшэ ааб даа. Цы-
ренжаб шүдөө хам зуугаад лэ,
хахал үдэр тухай зобохын
эхээр зобоо. Гэнтэй тухалын
оложорхөө нэн ха. Хурса ан-
заһанайгаа хурһэлэг газар
уруу шурган орожо, тоһолиг
хара газарай гээгэ шэнгээр
эхэнэр урдажа байхың хара-
хадаа, Цыренжаб хэды эхээр
баярлаа даа.

Нингэ нингээр түхэлжэжэ,
түрүүшүүлээ гээгээжэ бо-
лөө. Хахалхан газарта үндэр
гэгшын орооно тарнаһай ха-
лууржа байхың нундөө
эржэ харагша нэн.

Энэл үеһөө хойшо газарай
ямар эхэ хүстэй, ямар эхэ
ашаг туһатай байхың Цырен-
жаб мэдэжэ абаа.

— Газар гэшэмнай манай
эхэ, манай тэжээл. Газарта
найнаар хандаа байхада юун-
шэе ургаха.— гэжэ Цыренжаб
хөөрлээд.

Үнхээрөшөшө, газарнай ха-
риуулай, оролодоо байхада
ямарше сагта үндэр ургаса
абтаха байна. Энэнь Цырен-
жаб Санжневнагай ажалай жэ-
шэ дээрнээ харгалдана. Энэ
нүхэрнэй жэл бүри гектарай
500 центнер капуста, 200
центнернээ доомо бэшэ үгэрсэ
абадаг байха.

— Мунөө жэлдэ...

— Гектарай 500 центнер ка-
пуста хурхаа байхади. Түгэс-
нэй 300 центнер юм. Үгэрсэ
200 центнернээ доомо орожо
үзөөгүй юм. Энээнээ абаха бай-
хади.

Нингэжэ хөөрлөжэ байтар-
най, «Арабуудай Нэгэдэмэл
Республикада Израйль довто-
лоо» гэһэн мэдээсэл радиогоор
дуудлаба. Цыренжаб Санжнев-
на гансата дугуй боложо,
энебхилжэ байһан шарайн
шэрүүн, зэбүүрхэлтэй болоодх-
бо. Дайнай үедэ туһанан, яда-
һан жэл үдэрнүүднэ Цырен-
жаб Санжневнада һангалана
хэбэртэй.

— Дайнай үедэ бэрхэтэй
байгаа. Эршүүд дайнда ошо-
но, бүхы аналда эхэнэрнүүд
хэжэ гараа. Үнээдээ наажар-
хөөд, газар хахалхаш, үбнэ
түлээтэ бэлдэхш. Манда тех-
никыше тинхэдэ комор байгаа.
Мунөө амар болоо даа. Хамар
анали машиннаар лэ хэнэ ха
юмбиди.

Нингэжэ хөөржэ захалдаа.
Цыренжаб Санжневнагай шэг
шарайн заһарика, хүхюун зу-
гаатай болобо.

— Манай гүрэн хүстэй даа.
Дайн дажарые сараха гэжэ хэ-
ды эхэ оролодоо гаргана гэ-
шэб. Худалхэл, худалхэл хэ-
рэгтэй байна даа. Хүн бүхэндэ
ажалай хубитанаа хамга юмэн
бүрдэнэ ха юм даа.

Виднэр ороодой эдээ ур-
гуурдаг дүй дүршэл тухайн
хөөрлөжэ орободи.

— Газарай эдээн гэшэмнай
харууна хэстэй юм даа. Хал-
тад гээл хаа, гэжээл юумээр
дутадаа. «Налин дутадаа
хаа, капустын наһанан ухаар-
даг. Тинхэднэ нэгэ ведро
унанда зуун грамм тухай на-
лий худхаад, бага багаар уһал-
хаш. Хоёр-гурбан хоног соо ур-
гасаных ташаа ондоо боложо,
хара хүжэ болохо.

Фосфор дутадаа хаа, на-
һананууд нарыһаа хуми-
ралдаха. Баһал нэмэлтэ тэ-
жээл оруулха хэрэгтэй.

Капустын ургажа захалха-
дан хорхойнууд бин болодог.
Эмнэй хоёр сезонтой юм.
Капустын үндэн хорхойтохо,
эрбээхэйнууд бин болодог.
Тинхэднэ луст сасахаа үгы
болохо. Капустаа түрүү
һайса уһалаа, хономын 6—
7 хоноод лэ уһалдаг гэшэби.

Үгэрсэ гэшөшө хоёр-гурба
хоноод лэ уһалдаг. Ургасын
эбанга байхада, үдэр бүри
уһална. Тингээгүйдэ наһа
намаһа хуржага, гэмтэдэг юм.
Эхэнхидэ шөбхын шүүһээр,
минерална үгэжүүлгээр га-
зарна шарнуулдаг.

Коммунист Цыренжаб Сан-
жневна Пурбуевагай ажал хү-
дэлмэри энэгээр хизарлаада
бэшэ. Нинтын хэрэгтэ элбхи-
тэйгээр хабадалсадаг. Колхо-
зойноо партийна комитетэй
гэгшүүнээр һунгалданхай. Суг-
таа ажаллана абадаг нүхэлтэ
колхозойноо болодо, орон до-
оторо, мүн хлын саана боло-
жо байһан һонниунууде дуула-
жа, хөөржэ байдаг.

Үннэй коммунист, «Комму-
низм» колхозой гэгшүүн, рес-
публикна сугаа ороодон на-
һажад болоһонше хаа, залуу-
гайтаа эршэ хүсэ табяагүй,
мэргэжэл шадабариа улам на-
рикуулан зангаараал. Амжал-
та түгэс үрэ дүнтэй ажал хэ-
рэгээр Октябрьнэй 50 жэлэй
ойн баярые угтахаар бэээ э-
һэнхэй. Зоринхойдоо хурхэхые
байха.

Ц.Д. ДАМБАЕВ.
Улаан-Удын аймаг.

ПАРТИНА ХРОНИКО

БҮРАЛСАЛ ҮРГЭЛЖЭЛЭЭР

КПСС-эй Түхэнэй райком
колхоз, совхозуудай партком-
уудай, партийна эхнй организаци-
нуудай секретарьарай нэгэ
үдэрэй семинар үнгэргэбэ.

Тэжээл бэлдэхэй, ургаса
хурвалын үедэ партино-полити-
ческэ эмхидхэлэй хүдэлмэри
бүри байжаруула талар парти-
нына организациуудай бөө-
лүүдхэ зорилгоуд тухай парти-
най райкомой секретарь С. Г.
Цыденов түрүүшнэ ахилхэл
хэбэ. Ажалшадай дунда ябуу-
лагдадаг нинтэ-политическэ хү-
дэлмэрин байдаг тухай, парти-
наа хэрэг хүтэлбэрилгэ тухай
мэдээсэлүүдэ В. Н. Цыде-
нов, П. С. Демин гэгшэд хэбэн
байна.

«Восточные Саяны» колхозой
Танархайн отделенин парт-
органезацин секретарь Я. П.
Ошоров, Сайанай совхозой 3-
дахн отделенин парторг С. З.
Таханов, «Сибиряк» колхозой
Түхэрэнэй отделенин парти-
на эхнй организацин сек-
ретарь И. С. Солдатов, Туранай
совхозой Хужарай отделенин
— С. С. Шагдуров гэгшэд парти-
наа хүдэлмэри эмхидхэн
ябууддаг дүй дүршэл тушаагаа
семинар дээрэ хөөржэ үгэб.

Г. БУЛУГТОВ.

ганизацин секретарь Я. П.
Ошоров, Сайанай совхозой 3-
дахн отделенин парторг С. З.
Таханов, «Сибиряк» колхозой
Түхэрэнэй отделенин парти-
на эхнй организацин сек-
ретарь И. С. Солдатов, Туранай
совхозой Хужарай отделенин
— С. С. Шагдуров гэгшэд парти-
наа хүдэлмэри эмхидхэн
ябууддаг дүй дүршэл тушаагаа
семинар дээрэ хөөржэ үгэб.

ДУН ГАРГАХАА...
Политическэ хуралсалай жэл
дүүрбэ. Шалгалта боложо,
дүн согоолодог. Октябрьска
районой оршон дээрэ 1966—
1967 оной хуралсалай жэлэй
үедэ эхн шатын политическэ
45 хургуули, мүн марксизм-ле-
нинизмы үндэн суртал шү-
дэжэ 36 хургуули худалжэ га-
раа. Тэвдэ хамтадаа 1912 хүн

хуралсаа. Тэдэнэй хахаднэ
коммунистууд. Политическэ
эхн шатын хоёр жэлэй 35
хургуули хуралсаа дүүргэбэ.
Нарий сэмын фабрикын, мя-
ха консервын комбинад, гор-
комхозой АТХ-гай, республи-
канска больницын болон бусад
партийна организацинууд
политическэ хуралсал найнаар
хүтэлбэрилэе.

Хуралсалай дүн гаргахатай
хамта партинай райком прова-
ндистын үдэр эмхидхэн
байна. Тэрэ үдэр районой про-
пагандистууд хуөө гаража
амарын, эрхмн үрэ дүн туй-
лаһад Хүдэлмэри грамотада,
бэлгэгэ хүргэбэ.

Мунөө политическэ хуралса-
лай шэжэ жэлдэ бэлдхэл парти-
наа организаци бүхэндэ хэ-
дэжэ эхилбэ. А. ЛЕСКОВ.
Улаан-Үдэ хото.

МОСКВА. Гүеснэй-хдай нэржэтэ гүрэнэй хужамтэ-педагогическа институтай хуралсалай техникческэ хэрэгсэлүүдэй лабораториян хүтэлбэрилгэшэ П. В. Лобанов «Л-4» гэжэ машина ухаалан зохёгоо. Энэ машины хэрэглэн, студентүүд гармоний, сольфеджио болон бусад хэдэн хужамтэй инструмэнтууде нээсэ лаагаад шудалжа, оёһынгөө эрлэм мэдэсые шалгажа шадаха байна. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хуралсалай техникческэ хэрэгсэлүүдэй лаборатори соо П. В. Лобанов (баруун гарһаа) «Л-4» машинада студентүүдэй хуржа байһыне шалгажа байна. ТАСС-ай фотохронико.

Совет засагай табин жэл
ойдо зорюулагданах уран зураг
выставкэнүүд манай орон тог-
мунөө үргэнөө үнгэргэжэ бай-
на. Хизаар, нутаг бүхэндэ ур-
зурашад энэ баярта оёо өр-
өөрин бэлэтэйгээр утахыне өр-
лоно. Тиммаһа үнгэргэжэ бай-
һан ур зураг манай выставкэ
манай выставкэ болтоор гэршэлна.
Энэ выставкэ манай Бура-
наа гушан хүнэй уран зурагтуй
табиглаа. Дашаабал, Даша-Н-
ма Дугаровай «Триптих», «СССР-
эй арадай артист Эхасаран Лан-
ковичной портрет», К. И. Серге-
евой «Халда» ганах аюул, Б. С. Се-
льковой «Путевол», Б. Г.
Золотовой «Улаан баатар», Э. И-
гэ барилан басаган, «Үхтүүгнэ
мансылһан эхэ», Г. Г. Василье-
вой «Бураад басаган», «Үгөө»,
Г. Е. Павловай «Газар тухай хөө-
рнөө», А. И. Тиминай «Бабушкин
Ленина ошоод байна», А. В. Ба-
зальскийн «Байгалай заганаһа»,
«Монтажнигүүд», мүн бусад
хүдэлмэри уран бүтээлүүдэе
выставкэтойни һонирдон хараха
саашанхи ажалданэ туһатай за-
бари угаа, ханажа боложоноу-
дашы мэдүүлэ байха гэжэ на-
галдана.

Тус выставкэ нара хахалтуй
үнэгэргэжэ юм. Һуулартай
Бурадай уран биретэной бүтээ-
лүүдэй выставкэ Улаан-Үдэ то-
лодонмай үнгэргэжэхоор хари-
лагдана.

Г. БЕЛОУСОВА.

СОЦИАЛИС АЖАХЫН ЭМХИДХЭЛЭЙ ҮНДЭНЭ ҺУУРИ

Константин ВИНОВАДОВ,
СССР-эй Госпланын таһагай начальник

Совет засаг халаа хаанта Рос-
сийна гансахан гэгдэнгэй эконо-
миколо хүрөө бэшэ, мүн дэл-
хэйн нэгдэхэ дайнай, хэрич
интервеници, граждан дайнай
жэлиүүтэ абаха тэнэггүй бөлө-
торо һандаргадана ажахы хүр-
жөөхэ багтай болоһон гэшэ.

Һандарал хойлошые гаталан,
арадайгаа ажахы байгуулан
хойно залуухан Совет гүрэн
орон индустриализацила ба элект-
рификацила эхилэ аргатай бо-
лоһон. В. И. Ленинэй хэлэһэнэй
ёһоор, бүхы экономикэоо хубил-
гаха хэрэгые машинаа ехэ ин-
дустрийн үндэнэ байгуулаха
хайха гэшэ социализмдэ шэлжэн
оролгын үндэнэ һуури болоно.
Үйлдэбэрин хүсөнүүдэй гү, али
бүхы ниямын хужамтын талаһаа
хаража болоо хаа, эмнэй со-
циализм ажахын эмхидхэлэй үнд-
энэ һуури болоно бшуу.

Машина бүтээлгын өөрн хүсэ
эхэтэй баазын байгуулагдана
хойно нинтын үйлдэбэрин тур-
хөө хужөөхэ, ороноо бөө даа-
гаад хүжөөхэ арга олдһон гэшэ.
Революциян урда тэхнэ Рос-
сия, тэрэнэй экономикын гол ту-
лэб бараг байһан 1913 ондо,
үйлдэбэриг гаргадаг бүхы про-
дукциян процентин машинаа бү-
тээлгэдэ хүртэдэг байһан.

Машина бүтээлгэ тон олон
предприятида тараагданаһаа
бэлэй. Жэшэнь, түмөр отолодг ста-
ноууга 42 жэхэдэн предприятида,
тээрмйн өлдбө хэрэгсэлүүд
—108, газар адууртлэг зэмсэ-
гүүд—149 предприятида бүтээл-
гэдэг нэн.

Ороноо индустриализацилын
тула хүдэе промышленностини
«зүрхэн» болохо машинаа бүтээл-
гын бааза шэнээр байгуулха хэ-
рэгтэй болоһон. Станок бүтээл-
гын, авиационно, химическа, ме-
таллурги, энергетическа, автомо-
бильна, тракторна промышлен-
ностин бусад халбаринууд
Советскэ Союзай түрүүшн табан
жэлэй туршда байгуулагдана
түүхтэй. Тодорхойлон хэлэбэд,
хүдэ машина бүтээлгын Ура-
дай, Ново-Бразаторскэ заводууд,
Луганскын локомотив бүтээлгын,
Москва болон Горькийн автозаво-
дууд, Волгоград, Харьковай,

Челябинскийн тракторна заво-
дууд ашаглагдаха эхилэе.
Нингэжэ түрүүшн табан жэ-
лэй эсэс багта, 1932 ондо маши-
наа бүтээлгэ ба металл болбо-
оруулаа халбарини продукци
1913 онойхоноо долоо дахин,
1928 онойхоноо 4,2 дахин зөө-
шлөөн байха юм. Тинхэдэ хүдөө
ажахын машинаа бүтээлгэ ороноо
индустриализацила түрүүшн та-
бан жалай туршда табан дахин
шахуу, электротехническэ хара-
гсэлүүдэ бүтээлгэ табанаа дэ-
шэ дахин урлаан. Оройнай
өөрин предприятинуудта шухала
хэрэгтэй түхээрэгшүүдэй гор-
хотойн хубин бүтээлгэдэ боло-
лодо, СССР-эй экономическа хүсэ
шалал яһалаһанаар хажууһан.

Хөөрхөд, гурбадла табан
жэлиүүдэй үедэ совет арадай
ажахын бүхы халбаринууд, эдэл
жэлиүүдэ машинаа бүтээлгын
үйлдэбэрин бааза горхотойгоор
шэнхэдэн хубилгадана. Маши-
наа бүтээлгэ ба металл болбо-
оруулын предприятинууд 1940
ондо 1932 онойхоноо табан дахин
эхэ продукци үйлдэбэрилгэдэ бо-
лоо. Хүдэ индустрийн элэ халба-
ринууд арадай ажахые бүхэлдэ
хүсэ эхэтэ машинаа үйлдэбэрин
баазада оруулха арга олгожо, тех-
нико-экономическа талар СССР-
ые бөө даанхай байдалар, мүн
оронийнгоо оборонны бахичүүдэ
аргатай болгоһон байна.

Дайнай урда тэхнэ табан жэл-
нүүдэй үеһөө нэгэ эхэ туйлагда
гэхэдэ, машина бүтээлгын талаар
мэргэжэл һайнтай кадрнууде
олор бэлдһон шар мүн. Гэһэнэй
тоо 2,4 миллион болһон,
инженерно-техническэ хүдэма-
риленгшэл дүрбэн зуу мянгаһаа
халижа, 1928 онойхойтой жэшэ-
бэд, арбан дүрбэн дахин дэһэл-
һэн гэшэ. Туйлшын, металлур-
гическа промышленностини бусад
халбаринуудай ажал эхэтэй хү-
дэлмэри оньһожоруулаха шухала
хэрэгтэй түхээрэгшэ бүтээлгэ
хэрэг эрид дэһэлэе. Тини ондо
гүрэнһөө тини түхээрэгшүүдэ
хуудалан абагалаа эрид доошо-
лулжа, өөһадингөө бүтэһон ту-
хээрэгшүүдээр оройногхо ху-
маг ариата хандада болоһон.

Совет оройнай машинаа бү-
тээлгэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын
Агууһа дайнай жэлиүүдтөшө
хүжөөгдөөр лэ байһан. Гэбэ-
ше ороноо хамгаалгын хэрэгтэ
бүхы хүсэ шадлын зорюулагдана
юм. Дайнай үедэ хүсэ шадла-
рар эгээл эхэ район гэхэдэ,
Урал нэн. 1942 ондо СССР-эй
машинаа бүтээлгэ ба металл бол-
босооруудга промышленностини
бүхы продукци гурбаһай нэгэ
хуби энэ үйлдэбэрилгэдэг бай-
һан. 1943 ондо Баруун Сибирьтэ
дурсагдаша промышленност
продукци үйлдэбэрилгээ 1940
онойхоноо арба нэгэ дахин дэһэ-
лүүлэе. Мун Волго шадар, Дуна
Ази, Казахстан, Зүүн Сибирьтэ
машинаа бүтээлгын бааза нилээд
үргэдхэдэ.

Дайнай жэлиүүдтэ оройнай
арадай ажахыда халы элэ һалла-
рад, хойлод ушаруулагдаһаа,
машинаа бүтээлгэ ба металл бол-
босооруулын талаар дайнай урда
тэхн хэмжээн 1947 ондо туйла-
даа, үгэрһөн долоон жэлэй һуу-
лаа жэл—1965 ондо машинаа
бүтээлгын хэмжээн 1940 оной-
хоноо 16 дахин дэһэлэе.

Оройнай машинаа бүтээлгэ
промышленностини мунөө үеһэн
овсо илгаа тухай хэлэхэ болоо
һаа, техническэ талар зобс-
агшын хэмжэе шүүд дэһэнүүд-
гэ ба бүтээсэ эхэтэй машинаа
үдэ ашаглаха хэрэг болоно. 1950
ондо шэнэ түхэлэй 650 машина
болон түхээрэгшэ ашаглаһан,
1955 ондо—1056, 1960 ондо—
3099, 1965 ондо—3366. Элэб
деталь шудалха, штамповалха,
гагнаха, шардаха талаар түрүү
арга хэрэглэгдэнэ. Элэ бүгэдэ ха-
лаа харин гүрэнүүдөө машина-
нууде хуудалан абахаа болжэ,
гадаанын хуудалла наймаһаа
түхээрэгшүүдэ олоор гарга-
ха хэрэгтэ эхээр туһалһан байна.

Мунөө оройнай машинаа
бүтээлгэ, металл болбосооруулын
промышленностда найма милли-
он шахуу хүн ажаллана. Тэвдэ
промышленностини бүхы хүдэл-
мэришлэһэй гурбаһай нэгэ
хубиһаа дэһэнэ болоно.

Машинаа бүтээлгын халбар
оронийн бүхы промышлен-
ностһаа түрөөр хужөөгдэнэ.
Тинмөшө байха ёһотой. Орой-
най промышленность 1913
онойхойтой жэшэбэд, энэ жэлэ
далаһаа дэһэе дахин продукци
үгэхэднэ, машинаа бүтээлгын
халбарини 590 дахин эхэ
үгэхэ.

Үгэрһан 1966 ондо орой-
най полинууд дээрэ нэгэ мил-
лион 700 мянган трактор, тэрэ
хураадаг 540 мянган комбайн,
миллионһоо дэһэе ашаһай ав-
томобиль ба бусад түхээрэгшүүд
ашаглаһан байха юм.

Мунөө оройнай машинаа бү-
тээлгэ апар 125 мянган элэб
машинаа, түхээрэгшэ бүтээһэн,
оролосо эхэтэй

АЖАГЛАЖА, ЁНИРХОЖО ЯБАХАДА...

Залуушье, нажаажалшые гэр бүлэдэ үхибүүн түрэхэдөө али зэргин баяр, жаргал асаргад үзүшөб. Хэр утһаа нааша аратуудай дунда нарай үхибүүдые хүндэлхэ ёно заншал бии. Энэ һайн һайхан баримтые буряад арад мүһөөдэр хүрэтэр сахиха, хадгалжа ябана гэшэ. Саашадашые бури һайжаруулан, анхарал анхаралтаар хүрээлэн абажа абажамнай дамжаггүй. «Урэтэй хүн өөдлэхэ, урэггүй хүн доройтох» гэдэг арадай аман үгэ бии. Үгэ эсэгэнэрэй, эжи абанарэй сөсөн хүрса заабарине анхаран сөһөсөдө ябахда яагаашье зохид агшаб. Хуушанай һайн һайхан ёно заншалууд, мүһөөнэй шэвэ байдалай эрхэдэ таарамаар гоё болгогон хубилгагдажа байханы һайшаалтай.

Буряад арадай нэгэ заншал— «милангууд». Энэ асуудал гараха ёһоор гараа. «Буряад үнэндэ» энэ асуудлаар томилогдон бэшүүдые уншахадаа олон болдог түрэхөөр.

Үнэ урданһаа нааша манай буряад арад «милангууд» хэдэг байһанины баранда мэдэжэ. Мүһөөнө сайлалга хэһээр, Нютагаймнай наһатайшуул хуушанай «милангууд» тухай хөөрдөг. Харин мүһөөнөйхине бидэ өһөдөө харанаби, хабаалдсанабди. Мүһөө үедэ ажалшадай байдал һуудал жэлһээ жал эрхэ бүри улам һайжаржа, баян бардамаар ажаһуудат болонхой. Хал-

тад лэ гөбөл сайлалга, «милангууд» болодог. Ажаглажа ябахда, мүһөөнэй шэвэ сагай сайлалга магтааһаршые, заримдаа таһа шүүмжэлмээршые байдаг. Энэ илангала сайлалга өмхидхэн гэр бүлын эзэдһээ дулдыдаг байха юм. Ажал хэрэгтэ үнэ сэхээр хандааг, олоной байдалай гүлөө ходоодо оролдожо ябадаг хунууд «милангуудые» өмхидхэхэдэ зохилдоог, хэм сооһооны үнэргэдэг. Нютагайһаа ага захэ зонине, сомон зүблэлэй гэшүүдые урижа, нэрэ үгэдэг гү, али түрлэн тухай гэршэлгэ сайлалгыһаа эзэндэ баруулжа, үнжгөн зөөлөн гартань сагаан мунгэ һарбайжа, ута наһа, удаан жаргал хүсэжэ юрөөгөд гарадаг байха юм. Угышые һаа, дандаа нэгэ үеын үхибүүдые суглуулдаг һайтар эдэлүүдэд, садатарнь наада хуулаад тараадаг ушарнууд бии. Тэдэ үхибүүд суглархаала түрэлхидһингэ зүгһөө дэмжэлгэтэй, бишыхан үхибүүдһинь бага зэргэ бэлэгтэйгээр ошодог.

Уржага ябаа залуу үетэниие шэвэ ёһоор, һайн һайхан абари зантайгаар, аха хүниие хүндэлжэ, дүүнэрэе дамжэхээр хүмүүжүүлэн һургаа тухай али олон суглаа зүбөөншые болодог гэшэ. Бургуули бүлэ хоёртой хоорондо хооролдооные гараадаг. Гэбэшые зарим эсэгээр үхибүүнэй түрэхэтэй сасуу «угааха» гээд шалгажа, гэр бараалһаа хүхэ-шүүны суглуулдаг, хэдэн хоногтоор убан архидалга хэдэг байна. Угышые һаа зарим эсэгэ шал

мьхан бологтооро архи уужархөб, урагша хойшөбөшые мэдэхгүй аад, нарайлалгын гэртэ ошодог, аба болоһоноо һайржаа эхилдэг. Заримдаа «милангуудта» уряалаар ерэнһэн залуушуудай архини охиңто халдуулаад, «Залуу хүн эдирхүү, түлгөн нохой шүүрхүү» гэнэндал наншалдашые үүдхэдэг ушарнууд али олон үзэгдэдэг. Гэр бүлэдөө шэвэ хүнэй мундалан нэмэхэдэ бадрангүй яхах. Энэниие сайлалга хэ-

жэ тэмдэглэхэдэ һайн һайханаар, хүжюя сэнгелигээр үзэгдэжэ болохол даа.

Һүүлэй үедэ бургуулини һурагшадшые түрлэн үлэрүүдэ тэмдэглэдэг болонхой. Бургуулиниһаа класс соомые, гэр бүлэдөшье үнэргэдэг. Энэниие таатай гэжэ һайшаамаар. Юб гэхэдэ, түрэлхид, багшанар байлсадаг, архидалга болодоггүй, сайлалгыһаа «гэмтэндэ» ном, альбом болон фотокарточкануудые бэлэглэжэ, дунда бургуулиһаа амжалтаттай һайнаар—«Б» гэнэн эгнэлтэтэйгээр дүүргэхые, зүрхэдэ сэхэхэдэ хэтэ мунхөдөө халуудаммаар уран гоё, удхатай хүрса юрөөлүүд хэлэгдэдэг.

Манай Михайловкын дунда бургуулини һурагшад кягэжэ «милангуудые» үнэргэдэг байна. Хэн нэгэнэйгэ түрлэн үдэрэ тэмдэглэхэе бүхы классараа уригдалаг гуримтай. 6-дахы «А»

класста хэды һурагшад байгаа, гэдэнэр бултадаа хабаалдсадаг, багшанаршые, түрэлхидшые эндэ байлсадаг, архидалга болодоггүй юм.

Мүн баһа түрлэн үхибүүнэй үендөө хурахада (түрлөөр нэгэ жэл болоходонь), манай нютагта «хорюуд тайлаха» гэжэ нэрэтэй ёһотой ехэ найр болодог байгаа. Урдань нарайтай болоһон айл үхибүүнэйгэ нэгэ наһатай болоторнь хорюултай байдаг байһан. Үхибүүдһээ ондоо ехэшуул тэрэ айлда ородоггүй, ямаршые карэгээр эрээ һаа, газаань юмэ һайржаа, гэрэй эзэниие дуудалга байгаа. Энэ заншалые дахуулан, «хорюул тайлаха» гэжэ нэрлэһише байжа болоо.

Үхибүүнэй үендөө хурахада, айкаһтар һайнаар «милангуудые» үнэргэдэг болоо һаа, гоёл байгаа. Үхибүүн түрлөөр нэгэ жэл болоод байхалаа, юмэн бүхэниие илгаруулан танидаг, айка һурдэхые мэдэхэ болоһон байдаг. Зарим үхибүүн хэлэндэшые тал-мүл ородог гэшэ. Энэ нэгэ жэлтэй болоһон үхибүүнэй «милангуудта» ехээр нарылаа һаа угаа зохисотой гэжэ һанагдана. Юб гэхэдэ, ехээр архидалга болодог мууһан, наншалдан болоо һаа, үхибүүе айлгажа, соһоожо һурадуужэ болохо жэшээтэй. Жэл болоһон үхибүүе архини халуудаар айлгаа хада ехэ болоходо аймхай, соһомхой, бөө муутай, заримдаа ухамшые муутай бөлжө магадгүй. Һая хүдэ, хэлэндэ орожо ябаһан, угышые һаа, газаагуур торгүй наажаа эхилһон үхибүүе һогтуу, элүүртгөшье айлгажа, һурадуужэ, гасалжа ябадал яашье таарахагүй гэжэ хэлэхэ байһа.

Гаргажа, уржага, хүмүүжүүжэ байгаа үрэ хүүгэдэйгэ һайн һайхан ябахыен, һурхыен түрэлхид бүхэн сагаан сабар һондэлһээ оролдохо байһамнай дамжаггүй.

Ц. НАЙДАНОВ.
Захаамин.

Ташкентын хореографическа училищи байгуулагданаар 19 жэл болоо. Тэрэниие дүүргэжэ гараһан 300 гаран хүн ороной олон горто то хүдэлэ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шалгалтын концерт. Бургуулида һурашад Тая Кольцова, Анатолий Трутнев хатар наадажа байна. ТАСС-ай фотохронико.

БУРГУУЛИН МУЗЕЙ

Ирууны аймагай Нарһатын дунда бургуулини дэргэдэ хизаар ороһоо шижээлэгын музей нээгдэ. Тэрэ музей Догно-Ирууны ангиушанай бүлэе түрлөөр габьяата уран зурааша Шыренжап Сампиловый нэрээр нэрлэгдэ. Харгаштай музейн бөгөөд алхаатай зэргэ зэлей тэг дунда уран зураашан зурга урдаһаань угтана. Тэрэни «баруун гар талала тус һурагууд дүүргэһэн, эсэгэ ороһоо хамгалһаа Агууехэ дайнда унаһан сэргэшэдэй фото-зурагууд хадагай. «Жэлүүд ба газар дорохи баали» гэжэ нэрлэгдэһэн карта дээрэ аймагай газар дайла дээрэ байһан ашагта малтамалууд харуулагдана.

Амитадай ба ургамалы аймагай баялгые харуулагда ехэһэн һуури үтгэнхэй. Тэндэ хизаарай ой модон, нуур болон бусдые харанаби. Догдон жэлэй хугацаа соохи хүдөө ажахын түрүү-

Ород арадай гэнжэдэ зобожо байхада, Буряадуудта түрөөгүйл эрхэ сүлөө «Аврора» дээр үүрэй толоной сайхада, Ара үбэргүй хяраа татажа эхилээ... («Эсэгын нэрэ»)

Пигэжэ Агуу Октябрийн һүдээр шэвэ сагай мундалан, шэвэ хүнэй түрлөшые поэт хөөрөжэ эхилээд, энэ хүнэй хөһөн гайхамшагта алхамые харуула. «Эсэгын нэрэ» манай буряад поэзии һүлэүл эгээл ехэ туйлдантауудай нэгэн гэжэ хэлэхэ зэргэ-төбди. Поэмэ соо поэт тон гүнзэгтгөөр ба харюусалгатайгаар саг тухай, өөр тухайгаа, Эхэ орон тухайгаа, эрээгүй коммунизм тухай хөөрөшье. Иймэ дэлсэ ехэтэйгээр бөшгөдөн хадаа «Эсэгын нэрэ» Буряад орондоо, буряад арагтаа дүгөөр абытаһаа гална, бүхы совет орон соомнай суурхайһан ёһотой.

Тимһөөл поэдэй түрүүшын шалдэмэл зохёолые уншаад байхада, манай буряад поэзи нилээд шэлдэг, хүшэтэй болоо, «Нара булалдаан» ахигдахаар бэшэди гэнэн бодол түрэнэ.

Зүгөөр тус ном дотор уншагшадта үнэни мэдэжэ болоһон шүлэг, поэмэнууд ороһон хадаа тимшэшые һонирхолтой бэшэ байжа магад. Зүгөөр поэзии жасада Н. Дамдиной хэжэ гараһан зам, бөө олоһон харгынь табан хурган мэтээр элһ тодорно. «Үндэр хизаарай» лирическэ героин хүн болоһо, тэрэни бэлигэй хүдэжэн, хоолойны халһанар, гражданска хараа болоһонь ба партийна үзэлэй бодото нуурай элһ болоһо һонирхолтой. Поэдэй номбины лирическэ героин—коммунизм байгуужа ябаа мүнөө үеин совет хүн. Тимһээ энэ хүн тухай Н. Дамдиной шэвэ зохёолуудые хүлээхэ ушартай болоһон.

Поэдтэй хоёрдохо—шэвэ замда, шэвэ шатада уулзахаа хүлээһөди.

Н. ИВАНОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто

Нэгдэхэ хуудаһанда: «Правда» газетын эб найрамдалда зоруулагдана, түрүү бэшгэ; Агууехэ Октябрийн 50 жэлэй ойг баярай бэлэгүүд; Москваһаа ТАСС-ай һонин.

Хөвдөхи хуудаһанда: партинын хронико; Хүдэлмэрийн табан үдэртэ зоруулагдана материалнууд.

Гурбадхи хуудаһанда: Коллективий харюусалга гэнэн хүрэх

САГАЙ УЛАРИ

Улаан-Удын авиаметстатци мэдээһэнэй ёһоор, мүнөөдэр оро гүлжя доторнай бороо оро гүйхэй. Баруун хойноһоо һулаһан һалхилжа. Республикаһын хойто хэдаар 15—20, урда аймагууд хэдаар 20—25 градус дулаан боло Улаан-Удэ городто һунш 9—11, үдэртэ 23—25 град дулаан болоо.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ

ТАНИЛСАГТЫ:

Гарма-Доди ДАМБАЕВ

Поэт Николай Дамдиной шүлэгүүдэнь «Баргажан» гэжэ түрүүшын согсолборин 1955 ондо хэблэгдэн гарахада, манай Буряадта шэвэ поэт түрлөө гэжэ арад зон хүрлөөр мэдээ һэн. Юндэб гэхэдэ, Н. Дамдиной уран балиг, тэрэни эрмэлзэл, ухаан бодол, шүлэгүүдэнь урда ба поэдэй партийна хараа бол манай Совет ороной түүүхэдэ шэвэ үе сагай эршээ абажа байха үетэй үлэржэ эхилэ һэн. Тэрэ үедэ манай Буряадай уншагшад ехэнхидэ «Мандаха болотой» гэнэн шүлэгтэ далашод байһан аад:

Хуби заяамнай бидэ хоёрше. Хоёр тэһэмнай шэдэлдэг зантай. Инэг дураниһайн хэр бөхине Ингэжэ туршаха, шалгаха гэ алтай... гэнэн мүрчүүдые уншахада һонирхонгүй яаха байгаа! Ингэжэ инээр, ажабайдалые байһан соонь, хүнэй хуби заяамнай зали тухай арад зоний өһөд хоорондоо хоёрлэдэгтэ адлаар аад, ёһото уран гоёор адуулажа, хөөржэ эхилхэдэ Н. Дамдинов богонихон саг соо арагтаа мэдэжэ болоһон байна. Мүн залуу поэдэй дүүрөөр гэжэ баггүй олоороо, адэб үнгиһн хоолойгоор дуулагдажа захалла һэн. Д. Улыгтуев, Н. Жамбалов, А. Жамбалдоржиев, Н.Д. Хамаев, Ц.Д. Дондогой болон бусадтай саарһан дээрэ нэрэтэй болоһоноо гална, арад зондоо мэдэжэ болоһонини эинтэ. Илангала Д. Улыгтуев, Н. Жамбалов гэгшэд тус тусгаа нилээд ехэ амжалта туйлаһан гэшэ. Зүгөөр адэ хоёр поэт тухай тусгаар хөөрлөөн харатгүй. Харин бидэ мүнөө Николай Дамдиной шэлдэмэл зохёолуудай түрүүшын томо согсолборин гараһантай дашарамдуулан, поэдэй зам тухай хэдэн наманжаа хэлэхые хүсөөһөди.

Николай Дамдиной зохёолууд анханһаа бөө бөөшэ тон ондоо хоёр шонжэтэй һэн. Энэ хадаа нэгдэхэни—шүлэг, поэмнүүдэнь ара- Н. Дамдинов, «Үндэр хизаар», Буряадай номой хэдлэл, 1966 он.

Хөвдөхи уулзалгын урда тээ... шөгдөһөн зохёолууд болоо. Буряал Байгал баян даа Буртанда энэнь мэдэжэ. Түмэн, түмэн заһаһада Тооложо һуудат гэшэ.

«Ангар хүүхэний домог!» Энэхэл домог сүлжэһингэ талаар, бөшгөдөнһэн маягаараа ба худараа буряадай суугта үлэрүүдтэй намтар һануула. Гансал зохёолой байгуулалта (формон) нилээд хубилгагданхай.

Халуун дуранай засагын Хаанаш илаха заяатый... Түрмын бүхатар хаяатай Тулалдажа эхилээд басган.

«Ангар хүүхэний домог!» Юб гэхэдэ, энэ бадаг бидэндэ лад үлэрэй мүнүүдые һүүлэй үеһн шүлэгүүдэй мүнүүдтэ дэтуулуужэ угтаа ха юм. Ингэжэ буряадай урданай үлэрэй урда ба доосохи сүлжэһин харгалһан, шэвэ арга боломжонууды поэдэй нэрлэхэдэ тэрэни маяг, бэшгэ илээтэй шэвэ, һонин боложо үгэнэ. Энэ бүгэдэ хубилтанууд мүн «Нилээд занги тухай дуун» гэжэ поэмэ соо бүришые тодор бөө олоо.

Манжын хаанай зиндаа зэргэ эхэтэндэ: «Машине орхи, сагаан хэвэний! — Гэнэн байгаа. Манжа ноён мэхэтэй:

Нэгэ гартаа—хадаг, нүгөө гартаа — хүхэтэй.

«Нилээд занги тухай дуун!» Автор тус зохёоло үлгэр, домог бэшэ, харин поэмэ гэжэ нэрлээ. Энэнь төһшье зүбтэй. Тус поэмэ уншаад байхала, ород арадай эгээд бөрхшээлтэй нэгэ үе саг харуулан А. С. Пустынский «Полтава» банагдхидна. Юндэб гэхэдэ, Н. Дамдиной поэдэй арад зон тухай төмө ехэ һуури ээһэнэ. Энэнь шүлэгүүд соогутурь һэтэ гараад, мүн «Шэвэ га-

Энэ хүмийн армин албанай һүүлээр Москвагай М. Горькийн нэрэмжтэ литературна институтта һурама ябаһан залуухан хубуун юм. Уран зохёолшо Ж. Балданжабой «нодн дор» расказаһыне бэшэжэ эхилһэн хүн. Зүгөөр авторай «өвөрн шүүмжэлэгшын» эрилтэ ехэтэй байһан дээрһээ тэдэ зохёолуудынь уншагшадта үшөө дурдагдадауды. Гэбэшые шүүмжэлэгшын «шүлһэн» залуу нүхэрэй мнай бэшэхэ амалда бури ехээр бөө өлжө байхэй. Тэрэни гэршэ болгон, бидэ Гарма-Доди Дамбаевай түрүүшын рецензи уншагшадта дурдаһанабди.

ХОЁРДОХИ УУЛЗАЛГЫН УРДА ТЭЭ...

мэтые хэрэглэнэ бишуу. Хамаагүй, шуурганшые шууяг бусалжа, Хара ханаатаншые бодог тулан — Ханилжа намтайгаа ходо ябахалши, Харгымни талаан, харгымни талаан!

Эндэ харгын талаан гэжэ үгэ хубхай хоохон үгэ бөшө, харин арад зоний һайн һайхан заншал, тэдэни туха ба юрөл тухай бидэндэ ойлгуула. Гүнзэгтгэ, ажабайдал, амн наһан, түрэл дайла, арад зон тухай нимэ гүнзэгтгэ шүлэгүүд поэдэй нуурые бүри элирүүдэхэ юм. Энэ нуурые гражданска талаараа нилээд үлэһэтэй лирическэ гансахан поэдэй зурха сэлхэлхэй ошон долгине харауулан бэшэ, харин бүгэдэ арадтайгаа зүгһөө хэлэнхэнтэй адли бөлжө шадана. Тимһөөл совет поэдые хэзээлэнь, хэзэһиньшье сагта хан нэгэнэл «нараһаа булалдаһаа хадаа» гэнэн һажгэ түрэнгүй.

Шүлэгтэ дуунай нара булалдаһан! Сүүбэн шоподли дайсадай ундлаһан!

Тэдэни урдаһаа омогөөр бөлжө, Тэнгарин оройе дусаараа туджа, Манай Малковский дугаг татаһан, Мандаһан нарые ээмдэ табина.

«Нара булалдаһан!» Эндэ поэт Н. Дамдинов тухай хэлэгдэн бэшэ. Харин агуу Малковский улаан нүдэраара, мантан балтаараа дабтасалжа бүтэһэн совет поэдэй тухай хэлэһөди. Энэ поэзии гүбээһиндэ нэгэн Н. Дамдиной нигэжэ тагарилгаһан бидэндэ гайхалтай бэшэ. Нээрэшые совет поэзии, тэрэ тоодо буряад поэзии, амжалта ехэ. Нарыемнай булгаагад туршты гэжэл бидэ дайсадтаа—капиталдай алданта—омогөөр хэлэхэ зүрхэтэйбди. Юндэб гэхэдэ, манай совет арад «баранай сэлхэлхэ» нара угтахэ коммунизм тэһис алахана» ха юм. Тээд энэ авадай зам тимшэшые баян байгаагүй. Таһин жэл гүрэнэй түүүхэдэ нэгэ ажабайдалда хэды шэһэнэн ехэ зам бол! Энэни тухай поэт «Эсэгын нэрэ», «Шэвэ газар» гэнэн поэмнүүд соогоо хөөрэнэ.

«СОВЕТ ЗАСАГАЙ 50 ЖЭЛ» гэнэн фото-зурагуудай конкурсно. ХАЛУУН ҮДЭР ГОЛОН ЭРБЭДЭ... П. БУРМАКИНАЙ фото.

Багшын саг

ӨӨНЭДӨӨЛ ЭРМЭЛЗЭЭ, ӨӨДӨӨ!

«Буряад үнэндэ» томилогдон «Багшын саг» гэжэ Ц. Дондогойн статья уншаа һэм. Өөрөө олон жэлдэ хүдөөгэй бургуулида багшланһан хүн хадаа, багшанарай ажабайдал, тэдэни урталта, саг тухайһн тон халуунаар, зүрхэ сэлхэлхэ хүдэлгэн һуужа бэмээ гэжэ абаһаар ойлгохоор. Тингэһынгэ хажуугаар хүдөөгэй багшанарые үнэс буруунтала, гахай, тахтаһаада зууралдажа яларһоод байһан шангээр зураглахадань хоро бусалмаар байгаа.

Гэбэшые би авторые агто буруушаанагүй. Үмсынгоо зөөрилдэ үүдүү анхарал хандуулаад, үхибүүдые хүмүүжүүжэ хэрэгтэ туннаһагаар хандадг багшанар хүдөөдэ яһала бии.

Мүһөөнэй һурагшадые, хэлэһөн юмзэе өөрөө хэрэ дээрэ бөөлүүдэггүй һаа, ямаршые гоё һайхан үгэнүүдээр мэхэлдэггүйш. Номлоо залхуурангүй, һайлаар һураха тухай гү, али хамтын ажалда ханалгайгаар хандаха тухай номнодог аад, өөрөө үмсынгоо ажалда хэтгээр оролдоод, һуруулингаа ажалда хүйтгөөр байһалһини, үхибүүд гасгата ойлгохо бишуу. Тимэ багшанарые шаһинар хүндэлхэгүй.

Багшанар болон түрэлхид үхибүүдые өһөдөншөө жэшээгээр хүмүүжүүжэ ёһотой гэжэ К. Д. Ушинский, А. С. Макаренко болон бусад эинтэ ехэ багшанар ходоо заяан байдаг. Мүһөө сагта йл байха хубсалаагүй, модон гүйдлөөһо алар холо таһаршоод, унжатар, нарбагар плати, костюмууды үмдэһэн багшанарые һурагшадын наада бариад болоһохой.

Тингэхэдэ багшанар хубсаһа хунарташые анхарал таһиха ёһотой болоо. Эинээд баһал саг хэрэгтэй даа. Тимһээ хүдөөгэй наймаанай болон хангалгын эми зургаанууд багшанарта ед бараа худалдажа асуудалые мартаха ёһотой. Нарһаа төсхонтой култымаг болон бөшшые наймаанай хамжаанууд засаг турын гаргалһан тухай тогтооһоно хойшо багшанарта бага зэргэ анхаралаа тайдгад болоо. Гэбэшые үшөө багаар анхарна гэхэ хэрэгтэй.

Хүдөөгэй багшанар заатагүй үмсын ажал бараагүй һаа, амьдархан бэрхэтэй гэнэн наманжые би буруушаанаб. Олон багшанар үмсын малгүйгөөр, ганса салцагараа байжа шадалаг ха юм. Зүгөөр олон хүүгэдтэй багшанарай бүдэнэртэ нээрэшые үмсын малгүйгөөр хэсүүхэн байха даа. Тимһээ көлхөз, совхозуудай хүтэлбэригшэд: «Манай ажалшад һайн байг лэ, башынь яана хээнэб» гээдээд, һанаа амархан һуунгүйгөөр, али болохоор һанаагаа зоболсохо уялгатай бэшэ гү. Гэбэшые нителлигенцидэ һү, мяха хямаар, элбэгээр худалдалгые өмхидхэжэ шадананшые газарта ажаһуудаг багшанарай заримань эрдэм, иэргэжэлэйнгэ талаар бүдэхирини байхаһа һанадаг. Энэ юун тухай хэлэнэб гэхэдэ, хэрбээ багшанар өһөдөөл үдэр өдөө эрмэлзээгүй һаа, ямаршые һайн байдалда байһыше, тэдэни урталтада юуныше туйлахгүй. Үе сагтаа хамта ябаха гөбөл (һайн багшанар үе сагта ахин һагад алхалха зэргэтэй!), өһөдөөл эрмэлзээл, өөдөө!

Н. Дамдинов, «Үндэр хизаар», Буряадай номой хэдлэл, 1966 он.

А. ЦЫБНИКОВА, Багша.